

Anka Seč-Pinčir
Muzej Vojvodine, Novi Sad

NEKE PROMENE U SVADBENOM CIKLUSU KOD SLOVAKA U PIVNICAMA

Apstrakt: Tradicionalno i savremeno sklapanje braka kod Slovaka u Pivnicama obuhvata predsvadbene običaje, običaje na dan venčanja i običaje posle svadbe. Sve tri celine svadbenih običaja izvode se po tačno utvrđenom redosledu i sa određenim svadbenim časnicima. Hronološki sled pomenutih običaja se poštuje i sve mora da se održi i završi na vreme. „Starejši“ i „družba“ zaduženi su za to da se sve na vreme organizuje i sprovede. Komparirajući tradicionalni i savremeni model, u radu analiziramo pitanje funkcije, pozicije i važnosti svadbenih običaja.

Ključne reči: Slovaci, svadba, običaj, „starejši“, „družba“.

Slovaci u Vojvodini čine najveću kompaktnu celinu Slovaka izvan granica Slovačke Republike. Za 250 godina života na ovim prostorima oni su sačuvali svoj identitet – jezik, kulturu i običaje. Doseljavanje Slovaka u takozvanu Donju zemlju započeto je tokom XVIII i XIX veka, kada su slovački kmetovi napuštali svoje domove u današnjoj Slovačkoj Republici. Brojne slovačke porodice su se, pre svega, nastanjivale u krajeve između Tise i Dunava.¹ Prvi slovački kolonisti su se u Bačku doselili u prvoj polovini četrdesetih godina XVIII veka, i to na posede futoške vlastele u blizini Novog Sada, odnosno u opštini Petrovac. Naime, po doseljenu u novu multietničku i multikonfesionalnu sredinu, Slovaci su, bez obzira na broj doseljenih porodica, dugo činili jednu izolovanu grupu u svojim naseljima. Bili su osetljivi na sve što bi moglo da ugrozi njihov nacionalni identitet, koji su, svesno ili nesvesno, vezivali za evangelističku crkvu. Rezultat toga je, sa etnološkog gledišta, bogata duhovna i materijalna kultura.

Pivnice su prvobitno bile srpsko naselje, osnovano 1690. godine. Slovaci su se u to mesto doselili 1790. godine, a došli su iz Mijave, koja se nalazila u Njitranskoj županiji. Novi doseljenici su naselje Nove Pivnice osnovali pored Starih Pivnica, mesta koje je bilo naseljeno srpskim stanovništvom. Godinu dana posle dolaska Pivničani su doveli svog prvog učitelja, izgradili školu – bogomolju i vodili matične knjige.

Tradicionalna kultura Slovaka u Vojvodini nije istraživana, stoga je cilj ovog rada da se kroz svadbene

običaje Slovaka u Pivnicama ukaže na stepen očuvanja kulturnih elemenata. Pažnju ćemo posvetiti pojedinim svadbenim običajima i svadbenim časnicima, posmatrajući njihov značaj, ulogu i funkciju u svadbi. Takođe ćemo ukazati na promene koje su nastale u poslednjih pedeset godina.

Svadba je uvek bila jedan od najbitnijih obreda u životu čoveka i njegove porodice. Kao posledica sklapanja braka nastaju promene u porodičnim i socijalnim odnosima bračnog para i njihovih najbližih. Svadbeni običaji spadaju u grupu običaja vezanih za promenu statusa, tj. u obrede prelaza. Pod ovim terminom se podrazumeva promena statusa pojedinca u porodici, kao i prelazak u zajednicu odraslih članova.²

Ciklus svadbenih običaja Slovaka u Pivnicama sagledan je na osnovu dva modela – tradicionalnog i savremenog, odnosno na modelu koji je nastao posle Drugog svetskog rata i modelu koji se odnosi na period od 90-tih godina XX veka do danas. U predstavljanju tradicionalnog modela poslužiće nam građa iz odgovarajuće literature i intervju sa kazivačima starosti između 60 i 80 godina. Savremeni model ćemo objasniti na osnovu metode posmatranja i intervju sa kazivačima različite starosne dobi. Ispitivano stanovništvo je slovačke nacionalnosti, evangelističke veroispovesti, različitih zanimanja.

Sadržaj rada podeljen je prema etapama svadbenih običaja, počevši od izbora partnera, preko predsvadbenog perioda i dana venčanja, do običaja posle svadbe. U

ovim poglavljima ćemo pitanje funkcije, pozicije i važnosti svadbenih običaja analizirati komparirajući tradicionalni i savremeni model.

PREDSVABENI PERIOD

Izbor partnera

Nova ekonomska, socijalna i kulturna stvarnost u kojoj živimo utiče na slobodan izbor životnog partnera. Uticaj roditelja je znatno oslabio, a promenio se i pogled na ulogu imovine kod sklapanja braka, tako da se akcenat danas stavlja na to da li su devojka i momak zaposleni, ili se bave poljoprivredom (da bi roditelji bili uvereni u to da će novi bračni par imati materijalnih sredstava za normalan život). U obzir se uzima i obrazovanje. Mladi ljudi teže ka tome da nađu partnera sa istim ili sličnim obrazovanjem. Sa gledišta konfesionalne i etničke pripadnosti partnera, u Pivnicama imamo primer sklapanja „čistih“ brakova kako kod Srba i Slovaka, tako i kod drugih nacionalnih manjina. O tome svedoče podaci iz matične knjige venčanih: od 1991. godine do 2002. godine u selu je zaključeno 265 brakova, od kojih je samo 13,5 % mešovitih, uglavnom Srba i Slovaka.

Prosidba

Pripreme za svadbu počinju posle prosidbe. Kada je reč o tradicionalnom modelu, pedesetih godina XX veka je, u dogovoru sa devojkom, u prosidbu (*pitački*) išao mladić (*pitač*) sa jednim od roditelja, i to subotom navečer. Prosci su razgovor počinjali tako što bi rekli da svom sinu traže *slušku* – pomoćnicu. Ukoliko bi devojka i njeni roditelji pristali, dogovaran je sledeći sastanak, vezan za pripreme svadbe.

Od druge polovine XX veka, pa i danas, mladić u prosidbu ide sam ili sa svojim venčanim kumom. Posle obavljene prosidbe devojčini roditelji pozivaju bližu rodbinu i komšije na čast, a tako se slavi i u mladoženjinoj kući. Na sledećem sastanku, koji se upriliči za nekoliko dana, mladoženjini roditelji dolaze kod devojke; devojka poklanja mladoženji marame, a on njoj novac, bombone i piće. Ovo piće se nudi gostima koji dolaze da vide poklone i čuju kako su prošle *pitački*. Broj poklonjenih marama zavisi od devojčinih godina: ako devojka ima dvadeset godina, onda treba da spremi dvadeset marama. To su marame za glavu – svakodnevne, svečane, zimske, letnje (složene u korpici ili ukrasnoj kutiji). Suma novca koji poklanja mladoženja takođe zavisi od broja marama, jer za svaku maramu plaća 10

evra. Na ovom sastanku se roditelji dogovaraju o detaljima vezanim za svadbu. U savremenim svadbama se razmena spomenutih darova često izbegava, kako bi se umanjili troškovi, ali i zato što mladi smatraju da to nije bitan deo svadbenog ciklusa.

Oglašavanje u crkvi

Od prosidbe do svadbe treba da prođe najmanje mesec dana, jer je uobičajeno da se mladenci oglašavaju u crkvi tri nedelje. Pošto je to kratak period za pripremu svadbe, danas prođe oko tri meseca od prosidbe do svadbe, ako ne i više. Pripremni period je kraći kada devojka ostane u drugom stanju, jer sve treba uraditi dok „se stomak ne vidi“. Mesec dana pre venčanja mladenci idu kod sveštenika „na upis“, da bi ih on oglasio na nedeljnom bogoslužju. Tada sveštenik savetuje mladence i govori im o značaju stupanja u brak. Oglašavanje³ u crkvi obavlja se da bi lokalno stanovništvo bilo obavesteno o nameri mladenaca, ali i da bi se utvrdilo da nema prepreka za sklapanje braka. Poslednjih godina se na oglasnu tablu ispred crkve stavlja fotografija mladenaca, sa osnovnim podacima o njima i datumom venčanja. Mladenci ne idu u crkvu na prvo oglašavanje, već samo njihova najbliža rodbina. Postoji verovanje da oni ne treba da čuju prvo oglašavanje da im deca ne bi bila gluva.⁴

U tradicionalnom i savremenom modelu se zadržao običaj odlaska mladenaca na drugo i treće oglašavanje, i to zajedno sa *družicami*, *družbami* i najbližom rodbinom. Nevesta sa svojim *družicami*, obučenim u narodnu nošnju, stoji ispred oltara. Ona je, takođe, u svečanoj narodnoj nošnji i na glavi nosi nevestinski venac.

Danas se venac napravljen od veštačkog cveća i ukrasa⁵ pozajmljuje. Nedeljom posle bogoslužja i oglašavanja u crkvi, tj. u poslepodnevnim časovima nevesta sa svojim drugaricama obučenim u svečanu nošnju posećuje bližu rodbinu i mladoženjinu kuću. Od 90-tih godina do danas se narodne nošnje ne nose pri oglašavanju mladenaca jer mladi ne shvataju njihov značaj. Da bi, ipak, ispoštovale tradiciju i roditelje, neveste iz porodica u kojima se čuva svečana nošnja oblače narodnu nošnju i stavljaju venac samo radi fotografisanja.

Veridba

U običaje pre svadbe spada i veridba, koja se organizuje pre prvog ili drugog oglašavanja u crkvi. Veridbu organizuju i finansiraju devojčini roditelji. Danas su ova slavlja retka, pošto su prerasla u „male svadbe“. Zbog

velikog broja gostiju i velikog finansijskog izdatka, u nekim porodicama se izostavlja ovaj deo svadbenih običaja.

Na veridbu, koja se organizuje u nekoj od seoskih sala (u lovačkom domu, domu KUD-a), poziva se nevestina rodbina, prijatelji i komšije, a s mladoženjine strane dolaze roditelji, sestra i venčani kum. Pre svečane ve-

čere, venčani kum mladencima stavlja prstenje, dok svekar i svekrva budućoj snaji poklanjaju zlatni nakit. U drugoj polovini XX veka nevesta je od budućih roditelja dobijala na poklon materijal za suknju, koju je oblačila prvog dana posle svadbe. Zaručena devoka je nosila nevestinski venac (na igranke, u crkvu). Svi gosti pozvani na veridbu donose manje poklone za budući bračni par.

	Tradicionalni model	Savremeni model
1. Upoznavanje	igranke, prela; mišljenje roditelja i rodbine	zabave, kafići i druga mesta; mišljenje roditelja ne utiče na odluku
2. Prosidba – <i>pitački</i>	mladoženja sa roditeljima	mladoženja sam ili sa venčanim kumom; formalna prosidba
3. Dogovor – <i>dohovor</i>	mladoženja sa roditeljima dolazi u kuću nevestinih roditelja; datum svadbe, miraz, zemlja	mladoženja sa roditeljima dolazi u kuću nevestinih roditelja; datum svadbe, kuvarice, muzika, sala...
4. Veridba – <i>veritba</i>	/	sala doma KUD-a ili restoran; organizuju je nevestini roditelji, rodbina i mladoženja s roditeljima, sestrom, venčanim kumom; razmenjivanje burmi; često izostaje
5. <i>Prišivački</i>	subota pre drugog oglašavanja u crkvi; nevestine <i>družice</i> i najbliže rođake ušivaju mladoženji buket na rever sakoa koji će nositi u crkvu na oglašavanje	/
6. Oglašavanje u crkvi – <i>ohlaški</i>	tri nedelje pre venčanja (na tri nedeljna bogosluženja)	tri nedelje pre venčanja (na tri nedeljna bogosluženja); retko se sva tri oglašavanja održe na jednom nedeljnom bogosluženju
7. Prevoz devojačke spreme	dan uoči svadbe	nedelju dana pre venčanja
8. Pozivanje – <i>volaňi</i>	roditelji, dva <i>družbové</i> ; nedelja, dva dana pre venčanja	roditelji, dva <i>družbové</i> ; četvrtak, dva dana pre venčanja, pozivnice
9. Priprema hrane	svinjokolj, obezbeđivanje pića	svinjokolj, obezbeđivanje pića
10. Momačko i devojačko veče	pevanje obrednih pesama – <i>vihrávaňi</i>	/

	Tradicionalni model	Savremeni model
1. Vreme	leto, jesen; utorak, četvrtak, subotom u podne – od 70-tih godina 20. veka	leto, jesen; subotom u podne
2. Mesto	momkova, devojačka kuća	momkova, devojačka kuća; iznajmljen šator, restoran, sala KUD-a
3. Dolazak gostiju	Roditelji i mladoženja ili mlada dočekuju goste na ulazu.	Roditelji i mladoženja ili mlada dočekuju goste na ulazu, koji donose tortu.
4. Ručak	svečani ručak	svečani ručak
5. Opraštanje – <i>odabierka</i>	opraštanje	opraštanje
6. Formiranje svadbene povorke i odlazak po mladu	posle ručka	posle ručka i fotografisanja
7. Dolazak po mladu i opraštanje mlade	dolazak po mladu i opraštanje mlade	dolazak po mladu i opraštanje mlade
8. Odlazak na venčanje	mladoženjina povorka; mladina povorka	mladoženjina povorka; mladina povorka
9. Venčanje	građansko i crkveno	građansko i crkveno
10. Dočekivanje svatova	uvođenje mlade u novu kuću; žene, kuvarica sa pecivom, medom i ljutom paprikom; metla, drvo; <i>starejši</i> uvodi mladence i predaje mladu momkovim roditeljima; svekar i svekrva primaju mladu; mlada deli deci bombone i orahe	uvođenje mlade u novu kuću; žene, kuvarica sa pecivom, medom i ljutom paprikom; metla, drvo; <i>starejši</i> uvodi mladence i predaje mladu momkovim roditeljima; svekar i svekrva primaju mladu; mlada deli deci bombone, orahe i čokolade
11. Večera	večera	večera
12. Zabava	zabava	zabava
13. Ubiranje novca za mladence – <i>hajnal</i>	posle večere	pre i posle večere
14. Mladina igra	mladina igra	/
15. Dolazak mladinih gostiju kod mladoženje	utorak posle ponoći; donošenje <i>hajnala</i> , svadbene torte i suknje vezane za štap	subota posle ponoći; donošenje <i>hajnala</i> i svadbene torte
16. <i>Čepčeňi</i>	utorak posle ponoći, obredno stavljanje oglavlja – <i>čepec</i>	/
17. Prikazivanje poklona	<i>družba</i> iznosi poklone	/

Šematski prikaz svadbenih običaja Slovaka u Pivnicama – svadba, dan venčanja

	Tradicionalni model	Savremeni model
1. Drugi dan	sreda; deljenje jedne polovine svadbene torte <i>radosník</i> , zabava, ručak	nedelja; deljenje jedne polovine svadbene torte <i>radosník</i> , zabava, ručak
2. Buđenje gostiju	Odlazak gostiju s harmonikašem po bliže rođake, kojima nude rakiju sa crnim biberom	retko
3. Poseta mladim roditeljima	deljenje druge polovine svadbene torte mladim gostima	deljenje druge polovine svadbene torte mladim gostima, ručak sa mladim roditeljima
4. Odlazak mladoženjinih gostiju u njegovu kuću	posle kraće zabave	odlazak mladoženjinih gostiju u njegovu kuću posle kraće zabave
5. Ispraćaj gostiju	ispraćaj gostiju	ispraćaj gostiju
6. Svadbeno putovanje	/	svadbeno putovanje

Šematski prikaz svadbenih običaja Slovaka u Pivnicama – Običaji posle svadbe

Prevoz devojčake spreme

Mladin miraz se nedelju dana pre svadbe prevozi u mladoženjinu kuću ili pak, što se retko dešava, u novu kuću, u kojoj će mladenci stanovati posle svadbe. Mladini roditelji godinama pripremaju miraz, koji čini nameštaj, odeća, obuća, tekstilna oprema za kuću i zemlja. Tako je, na primer, godine 1977. jedna mlada, jedinica u porodici, donela u miraz: kompletan nameštaj za spavaću sobu, dnevnu sobu i predsoblje; tekstilnu opremu za kuću – 80 peškira, 40 kuhinjskih krpa, 30 čaršava za krevet, 5 pari navlaka za dunju, 4 para navlaka za jorgan, 2 dunje, 4 jastuka, 2 jorgana, 10 stolnjaka, 5 vezenih garnitura; odeću – 30 rubača, 80 sukanja, 25 kecelja, 25 dušanki, 7 pletenih prsluka, 6 dugačkih i 6 kratkih džempera, 50 marama za glavu, 15 kapa – čepaca, 5 velikih marama, 2 male debele marame, 4 krznena prsluka, 20 spavaćica i 15 pari obuće.

Mladoženja dobija spremu od roditelja, ali ne tako bogatu. Porodice podjednako opremaju i sina i kćerku i odavno se ne vodi računa o tome da sin dobije više.

Pozivanje na svadbu

Slovačke svadbe u Pivnicama, ali i u drugim mestima u kojima žive Slovaci, organizuju se na dva mesta: u kući mladinih roditelja – *odáfki*, i u kući mladoženjinih roditelja – *svadba* (ili u nekim od iznajmljenih

prostora). Svi obredi se obavljaju u isto vreme, na oba mesta. Obe kuće pozivaju svoje goste putem *družbu*, a koordinator svadbenih običaja je *starejší*.

U Pivnicama se još uvek srećemo sa tradicionalnim časnikom *družba*, koji ima zadatak da pozove sve goste. Bližu rodbinu i prijatelje mladenci i njihovi roditelji pozivaju na svadbu mesec dana pre venčanja. Drugi put goste pozivaju *družbové*, koji odlaze u kuću četvrtkom, dva dana pre venčanja. *Družba* nosi štap *valašku*, okićen vezenom maramom i trakom, i buketić – perjanicu od veštačkog materijala na reveru sakoa. Maramu, koju priprema mlada, zadržava za uspomenu. I mlada i mladoženja imaju po dva *družbú*.

Prema novom modelu pozivanja, koji se odnosi na poslednjih dvadeset godina, svaka porodica dobija pozivnice od *družbu*, te se očekuje njihovo učešće na svadbi.

Dva dana pre venčanja, u četvrtak, okupljaju se gosti – najbliža rodbina, da bi počele pripreme za svadbu: svinjokolj, prevoz pića i pribora za jelo, priprema sale. Za to vreme *družbové* pozivaju goste. Ovaj dan se završava večerom.

Sledećeg dana, tj. dan pre venčanja gosti se u popodnevnom časovima okupljaju na ručku. Posle ručka se *prevážajú* – voze na traktorima i prikolicama po selu, pevaju, zabavljaju i posećuju mladinu kuću. Toga dana

Časnici	Tradicionalni model	Savremeni model
1. Mladoženja	<i>mladi zat' ili mladi</i>	<i>mladi zat' ili mladi</i>
2. Nevesta	<i>mladá nevesta ili mladá</i>	<i>mladá nevesta ili mladá</i>
3. Mladenci	<i>mladománželé ili mladi</i>	<i>mladománželé ili mladi</i>
4. Roditelji	<i>doma'iňé</i>	<i>doma'iňé</i>
5. Mladini gosti	<i>odáfkári</i>	<i>odáfkári</i>
6. Mladoženjini gosti	<i>svadbári</i>	<i>svadbári</i>
7. Kum	funkcija svedoka – <i>starejší</i> i <i>odavač</i>	<i>venčani kum, kum,</i> mladoženjin drug
8. Kuma	funkcija svedoka – <i>starejší</i> i <i>odavač</i>	<i>venčaná kúma, kúma,</i> mladina drugarica
9. Starešina svatova (na mladoženjinoj svadbi)	<i>starejší</i>	<i>starejší</i>
10. Starešina svatova (na mladinoj svadbi)	<i>odavač</i>	<i>odavač</i>
11. Dever	<i>družba</i>	<i>družba, dva momka, drugara ili rođaka</i>
12. Deveruša	<i>družica</i>	<i>družica, dve ili četiri mladoženjine drugarice ili bliže rođake, devojke</i>
13. Udata žena koja prati i upućuje nevestu, sestra ili žena starijeg <i>družbe</i>	<i>široká</i>	<i>široká</i>
14. Suprug <i>širokéj</i>	<i>širók</i>	<i>širók</i>
15. Kuvarica	<i>kuchárka</i>	<i>kuchárka</i>
16. Podrumar (brine o pícu i posluživanju)	<i>krčmár</i>	<i>krčmár</i>
17. Žene koje nose nevestinu opremu i kupuju dunje (<i>duchni</i>)	<i>duchnárki</i>	<i>duchnárki</i>

Svadbени časnici

se, kada je reč o tradicionalnom modelu, prevezio mladina miraz. Kao simbol ovog čina zadržala se „kupovina dunja“: mladoženjine gošće kupuju dunje od mladinih gošći, pri čemu pevaju i nadvikuju se. U ovom obredu se javljaju erotični momenti, i to kada mladoženjine gošće hvale mladoženju, mašu klipom kukuruza ili velikom šargarepom, zbijaju šale i smeju se. O tome svedoči i pesma: „Nemohli sa pojedna'ti, museli sa poj...“ („Nisu se mogli dogovoriti, morali su se...“). Tada nevesta iznosi ukrasne jastučice i daje ih mladoženji. Mladoženja joj zauzvrat daje slatkiše, koje ona nudi ženama. Družba okuplja svoje svadbare i oni kreću na večeru. Večera se poslužuje i na mladinoj svadbi.

U običaje koji su bili deo tradicionalnog modela a vršili su se uoči same svadbe spada i mešenje svadbenog kolača *brána*.⁶ Brana je ispletan slatki kolač od kiselog testa. Žene iz bliže rodbine su mesile i oblikovale ove pletene kolače, a onda su ih odnosile seoskom pekaru, koji bi ih ispekao. Jedan od razloga zbog kojeg se izgubio ovaj običaj je taj što pekar više nije hteo da peče svadbene kolače. Tako se pomenuti deo predsvadbenih običaja potpuno izgubio u današnjem modelu.

Kada je reč o tradicionalnom modelu, momačko i devojačko veče obeležavani su samo simbolično, pevanjem obrednih pesama u pratnji harmonikaša – *vihrávaňi*. Pesme su naručivali stariji muškarci i pevali ih uz pratnju ostalih gostiju. Sa folklornog aspekta možemo zaključiti da su pesme izvođene u ovoj prilici bile stare, izvorne i retke, te da su se na ovaj način prenosile na mlađe generacije. U selu ima još samo nekoliko starijih ljudi koji su dobri pevači i znaju mnogo tih obrednih pesama, koje se danas više ne pevaju na svadbama.

Pošto se svadba organizuje na dva mesta (nevestini roditelji prave svadbu svojoj kćerki, a mladoženjini roditelji svome sinu), obe ove „svadbe“ imaju svoje nazive. Mladina svadba se naziva *odáfki*, a mladoženjina *svadba*.

Ulogu svedoka na građanskom venčanju imaju venčani kumovi. Na crkvenom venčanju su svedoci svi prisutni, a u knjigu venčanih se upisuju *starejši* i *odavač*. Promene koje su nastale u vezi sa svadbenim časnicima odnose se na izbor venčanog kuma prilikom sklapanja braka. Sedamdesetih godina su venčani kumovi mladenaca bili *starejši* i *odavač*, a od kraja sedamdesetih godina mladenci sami biraju svoje venčane kumove – iz redova svojih vršnjaka. Svedoci tj. kršteni kum i kuma prisutni su i na venčanju. U toku svadbe venčani kumovi mladenaca imaju počasno

mesto – za glavnim stolom, pored krštenog kuma i *starejšého*.

Na istraživanom terenu je funkcija *starejšého* i *družbu* danas, kao i u prošlosti, veoma važna. Ovi svadbeni časnici su sve vreme na svadbi. Oni međusobno sarađuju i organizuju sve svadbene obrede. *Družbové* se biraju iz kruga šire rodbine, a časnika *starejši* plaćaju roditelji mladenaca. *Družba* je mladić iz bliže rodbine ili pak mladoženjin ili nevestin drug, dok je *starejši* stariji čovek. Ovi časnici moraju da budu dobri organizatori i govornici, pošto su svi njihovi svečani govori u stihu. *Družba* je zadužen za pozivanje na svadbu, brigu o redu prilikom svadbene gozbe, posluživanje na svadbi i iznošenje jela na sto.

Starejši bi trebalo da bude „viđen“ čovek u selu i crkvi, koji ne pije, dobar je govornik, poštovan je, čestit i uzoran. U selu danas ima 7–8 ljudi koji rado obavljaju ovu funkciju. Među njima nema konkurencije; štaviše, jedan drugome pozajmljuju svoje zbirke svečanih govora, dijaloga i pesama. Naravno, *starejši* može da bude i neko iz rodbine; u tom slučaju se ova usluga ne plaća. Međutim, roditelji radije pozivaju *starejšého* koga plaćaju, da bi se rodbina zabavila bez obaveza.

Kod jednog informatora sam našla deo knjige iz 1814. godine, koja je bila izdata u mađarskom Pilišu.⁷ Ova knjiga je, zapravo, priručnik za *starejšého* i *družbu*. U njoj su data uputstva za organizovanje dobre i „ispravne“ svadbe (bez pijanih gostiju, svađa...). Pretpostavljamo da su ovu knjigu Slovaci doneli pri doseljavanju u Pivnice. Što se tiče tekstualne analize svečanih govora, ova knjiga je pravo jezičko blago. Savremeni svadbeni tekstovi su, verovatno, preuzeti iz te knjige, ali su modernizovani, skraćeni i izmenjeni, pošto ih svaki *starejši* prilagođava sebi, da bi lakše upamtio tekst.

Pored već pomenutih glavnih svadbenih funkcijera, značajnu ulogu ima i glavna kuvarica, koja mora da organizuje poslove vezane za pripremu hrane. U selu postoje 3–4 grupe kuvarica koje se pozivaju na svadbu i „rezervišu“ odmah posle prvog dogovora roditelja nakon prosidbe. Svaka grupa se sastoji od 3 kuvarice (jedna kuvarica na pedeset gostiju), od kojih je jedna glavna, i 3 žene koje peru posuđe i pomažu kuvaricama. Njih roditelji plaćaju posle svadbe. Za jednu prosečnu svadbu (od 250 gostiju) potrebno je: 4 svinje od po 140 kg, 1 bik, 4 pečena praseta, 2.000 l piva, 2.500 l soka, 25 l rakije, likera, žestine, 100 l vina i oko 70 kokoški. Iz svake kuće pozvanih gostiju se donese kokoška na poklon.⁸ Kontakt između kuvarice i gostiju ne postoji; za

kuvaricu se ne skuplja novac, niti one izvode posebne kuvaričine scene, kao u susednim slovačkim selima.

Stanovnici Pivnica koji nepozvani dođu ispred kuće u kojoj se pravi svadba ili ispred crkve i ne sudeluju u običajima bivaju ponuđeni jelom i pićem, koje im se iznese na ulicu. Njih u selu nazivaju *d'ivári* (đivari).

OBIČAJI NA DAN VENČANJA

U savremenom modelu, venčanje se obavlja u subotu, kada se svatovi okupljaju na ručak – mladoženjini u mladoženjinoj kući, a nevestini u nevestinoj kući. Pre i posle ručka (kao i pre večere) *starejši* ustane, pozdravi goste u ime domaćina i moli se. Na dan venčanja, kada se okupi najveći broj gostiju, odnosno pre početka svečanog ručka, *starejši* ustane i pozove muzičare, koji dođu do glavnog stola. Oni tada pevaju tri pesme: duhovnu (crkvenu) pesmu *S bohem ja chci začítí*⁹, himnu *Hej Slováci (Hej Sloveni)* ili, u novije vreme, himnu Slovačke Republike *Nad Tatrou sa blýska* i narodnu pesmu *Náš pán gazda*. Prilikom iznošenja jela iz kuhinje poštuje se utvrđen redosled onih koji poslužuju: prvi ide stariji *družba* – koji recituje kratku šaljivu pesmicu za svako jelo;¹⁰ za njim ide družica, mlađi družba, druga družica, brat, sestra, snaja, bliža rodbina i drugarice. Tako se formira red od 25 svadbara koji poslužuju goste. Posluživanje je praćeno šaljivim, erotizovanim pesmama, *vragolankama*, ili čak blago crnohumornim, koje recituje družba. Za vreme ručka roditelji ne sede za stolom, već obilaze goste i nude ih jelom. Posle ručka sledi fotografisanje i opraštanje mladoženje od roditelja i rodbine.

Opraštanje mladenaca

Opraštanje – *odobierka* vodi *starejši*, a mladoženja ponavlja njegove reči. Mladoženja svima pruža ruku. On se oprašta od svojih najbližih i od dotadašnjeg momačkog života. Za to vreme *družba* formira povorku. Svatovska povorka kreće se u određenom poretku: na čelu povorke ide mladoženja sa *družicama*; za njim ide venčani kum sa *družicama*, kršteni kumovi, sestra, brat, *starejši*, bliža rodbina, a na kraju omladina sa muzikom. Ovaj redosled se poštuje i danas. Po narodnom verovanju, povorka treba da dođe ispred mladine kuće, a ne iza, da bi se izbegle čini. Za ovaj običaj znaju i drugi slovenski narodi.¹¹ Prilikom dolaska, u mladinu kuću prvi ulazi *družba*. On najavljuje dolazak povorke i od *odavača* traži dozvolu za ulazak u kuću. Vrata su otvorena i gosti se dočekuju. Prvi ulazi *starejši* i

započinje razgovor sa *odavačom*. Ovaj dijalog se vodi u vidu stihova. Mladoženjin družba traži nevestu i, kada je nađe, izvodi je među goste, pri čemu izgovara stihove. Mladoženjine goste ponude pićem i kolačima. Nakon kratkog druženja se formira mladoženjina povorka, koja kreće prema crkvi, a mlada se za to vreme oprašta od roditelja i rodbine. Nevesta se oprašta ponavljajući reči *odavača*, pružajući ruke i ljubeći se. U emocionalnom pogledu, svadba ima dva pola: na jednom je radost i veselje, a na drugom tuga.¹² Tuga i bol kulminiraju u *odobierki*, kada mlada, kao i njeni najbliži pokazuju svoje emocije. Posle ovog tužnog trenutka, brat je uzima za ruku i vodi na čelo povorke. Mladu na venčanje prati brat i mladoženjin družba. Mladoženja sa svojom povorkom ide napred, a nevestina povorka iza njih. Redosled gostiju u mladinoj povorci je isti kao u mladoženjinoj.

Venčanje

Pivnički Slovaci poštuju redosled sedenja za vreme venčanja u crkvi: mladini gosti sede s leve strane, a mladoženjini s desne (pošto i mladenci tako stoje pred oltarom). Posle venčanja, mladenci, a za njima i ostali, obilaze oltar s leve strane na desnu stranu i izlaze napolje. Značenje ovog obilaska nije znao nijedan informator. Iza oltara se nalazi tanjir, u koji svako može da stavi novac kao dobrovoljni prilog crkvi. Zbog toga su svi informatori tvrdili da se obilazak oltara izvodi kako bi sveštenik i ostali crkveni pomoćnici zaradili novac. Prema veronauci, obilaženje oltara predstavlja pečat na dato obećanje pred bogom.¹³

Posle crkvenog i građanskog venčanja,¹⁴ nevesta odlazi sa mladoženjom i njegovim gostima na svadbu, dok mladini gosti odlaze na *odáfki* na večeru.

Dolazak mladenaca u mladoženjinu kuću

Pri dolasku povorke pred mladoženjinu kuću svadbari pevaju pesmu kojom najavljuju dolazak neveste – svekrvine pomoćnice: „Dobri večer, mamó moja, dobri den, už som vam ja vašu pomoc dovédel. Ňežeňel som sa ja že bi ženu mal, ale že bi svojéj mamke pomoc dal“ (prevod: „Dobro večer, majko moja, dobar dan, doveo sam vam pomoć. Nisam se ženio da bih imao ženu, već da bi svojoj majci pomoć doveo“).

U tradicionalnom i savremenom modelu svadbe su zadržani običaji vezani za dolazak neveste u novi dom, koji se izvode radi obezbeđivanja uspešnog početka zajedničkog života, plodnosti i blagostanja. Nevestu

i mladoženju na vratima dočekuju žene, nudeći im *bránu*, hleb ili neko drugo pecivo sa medom,¹⁵ ali im često podmetnu ljutu papriku, da ih u budućem životu čekaju kako prijatni tako i manje prijatni trenuci. One odvođe mladu u kuhinju, da bi naložila vatru i metlom počistila pod. Postoji verovanje po kojem nevesta treba da pogleda u vatru kako bi joj deca imala crne oči.¹⁶ *Starejši* treba da preda nevestu mladoženjinim roditeljima, koji je pitaju šta donosi u novu kuću. Ona im odgovara: „Ljubav, mir, dobro srce i vredne ruke“.

Zanimljivo je saznanje da se na slovačkoj svadbi u Pivnicama kao novi običaj javlja prenošenje mlade preko praga posle dolaska u mladoženjinu kuću. Ovaj običaj ima korene još u starom Rimu,¹⁷ a do danas se zadržao kod mnogih naroda. Informatori tvrde da su prenošenje mlade preko praga uveli zahvaljujući televiziji, a ono danas čini zabavni deo svadbe. R. Bednarik¹⁸ nije zabeležio ovaj momenat pri proučavanju svadbe u Pivnicama, te stoga zaključujemo da je prenošenje mlade novi običaj.

Među tzv. nove običaje zabavnog karaktera spada i bacanje mladnog buketa prema slobodnim devojkama (ona koja ga uhvati će se udati dogodine).

Posle uvođenja u novi dom i primanja u novu porodicu, nevesta daruje najbližu rodbinu, a deci deli bombone, orahe i čokolade.

Svečana večera i zabava

Sve do polovine XX veka bio je običaj da mlada igra sa svadbarima. Onaj ko je želeo da igra s mladom morao je da plati. Prikupljeni novac pripadao je mladi. Ovaj običaj je poznat i kod Srba,¹⁹ Mađara i Slovaka u drugim selima Vojvodine.

Kod Slovaka u Pivnicama je sačuvan tradicionalan način ubiranja novca za mladence – poklon od zvanica, tzv. hajnal. Finansijska dobit je obično velika, što za mladence znači bitnu novčanu potporu kod osnivanja novog zajedničkog domaćinstva. Veoma značajni su i pokloni, koji često imaju veliku vrednost. Najčešći pokloni su: televizor, frižider, zamrzivač, tepih, nameštaj itd. Svaki pozvani gost koji želi da da novac mladencima priđe glavnom stolu i predaje novac starejšemu. Mladoženjin kršteni kum (odnosno mladine kršteni kum) zapisuje ime i sumu novca koja se poklanja. Spisak onih koji su mladencima dali novčani dar možemo naći kod svake porodice koja je pravila svadbu. Da se sakupi mnogo novca na svadbi, svedoči i podatak o tome koliko novca mladencima treba da daju pojedini članovi porodice, npr.: roditelji, baba i deda oko 1.000

evra; stric, ujak, tetka oko 500 evra. Kršteni kum mladencima takođe daje 500 evra; što je dalja rodbina, to je suma manja. Prijatelji mladencima daju 20 evra i više, kao i komšije, što predstavlja najmanji dar. Poslednjih godina ovaj hajnal iznosi i do 20 hiljada evra, u zavisnosti od broja zvanica, bliske rodbine i od toga da li su mladenci dobili i druge poklone ili samo novac. Spisak gostiju koji su dali hajnal završava se podatkom o ceni žita i kukuruza te godine, kao i o kursu evra, jer se ovaj poklon vraća u istom iznosu.

U tradicionalnom i savremenom modelu, mladina rodbina, ali bez njenih roditelja, odlazi u mladoženjinu kuću posle večere i nosi hajnal i *radosnik*, koji šalju mladini roditelji. Mladenci ih dočekuju sa lampom, tj. dolaze im u susret sa svadbarima i muzikom. Prema tradicionalnom modelu, odafkari su, pored toga, nosili nevestinu odeću.

Sastavni deo svadbe, bez kojeg svadbu ne možemo ni da zamislimo, jeste muzika, igra i pevanje. Ovaj deo ima bitnu ulogu u komunikaciji gostiju. Pevaju i igraju učesnici svih generacija – od najmlađih, za koje je ovo odlična prilika da nauče pesme i narodne igre (na šta su starije generacije veoma ponosne), do najstarijih učesnika, koji još mogu da se zabave. Na današnjim svadbama sviraju seoske grupe, koje poznaju repertoar i običaje, i to na elektronskim muzičkim instrumentim. Nekada su grupe pivničkih muzičara svirale na akustičnim instrumentima. Muziku koju puštaju di-džejevi za sada ne možemo čuti na slovačkim svadbama u Vojvodini, što je uobičajeno na svadbama u Slovačkoj Republici. Ovakvu muziku verovatno još dugo neće prihvatiti meštani Pivnica, pošto u selu postoje četiri grupe koje sviraju na svadbama i koje Pivničani obožavaju. Većina informatora ne može ni da zamisli svadbu bez žive muzike. Najaktualnije su domaće seoske grupe, ali se nekad na svadbu pozovu i grupe iz susednih slovačkih sela. Pošto svadba pivničkih Slovaka traje 3–4 dana, grupe iz drugih sela nerado dolaze u Pivnice. S druge strane, ni Pivničani ne vole grupe iz drugih sela, jer one ne poznaju pivničke običaje, ljude, pesme.

OBİČAJI POSLE SVADBE

Drugog dana posle venčanja mladi par, mladoženjini roditelji i gosti odlaze u prvu posetu mladnim roditeljima i njihovim gostima, koji se vesele i tog poslednjeg dana. Mladi par donosi polovinu *radosnika* – velike mladenačke torte,²⁰ koju dele svim gostima. Mladu na ulaznim vratima dočekuju žene govoreći „iš,

cudza“ („iš, tuđa“). Tako mladu podsećaju na to da se udala i otišla od kuće. Mladini gosti dočekuju *svadbarú, sa kojima se zabavljaju i nude ih jelom, pićem i kolačima. Mladenci i njihovi roditelji sede za glavnim stolom i zajedno ručaju. Ova poseta traje oko dva sata, a gosti se ispraćaju muzikom. Nakon ispraćaja mladog para i svadbara, svadba se polako završava i gosti odlaze.*

Sredinom XX veka mlada je morala prati noge svadbarima ukoliko su oni to želeli. Ona je, takođe, zajedno sa mladoženjom posluživala goste za vreme nedelnog ručka. Gosti su namerno tražili razne sitnice, koje su mladenci morali spremići. Posluživanje mladenaca zadržalo se do kraja XX veka.

Nevesta se nakon svadbe češljala kao udata žena i stavljala na glavu kapu – *čepec*. Od udaje joj je kosa uvek morala biti pokrivena, nosila je čepec i maramu za glavu. Do 70-tih godina XX veka sačuvao se običaj – *čepčeňi*, kada je mladi posle venčanja obredno stavljan *čepec* na glavu. Ovaj običaj je nestao, jer mladi više ne nose narodnu nošnju, kao što je to bilo do polovine XX veka.

Prosečnoj svadbi prisustvuje oko 200 ljudi kod jedne i kod druge strane, tako da se odmah po završetku svadbe širi dobar ili loš glas o njoj. Ljudi komentarišu ponašanje *starejšého*, govore o tome koliko su mladenci dobili novaca, kakve su dobili poklone i od koga, kakva je bila muzika, da li je bila dobra zabava, da li je bilo nekih incidenata itd. Danas se za uspešne svadbe smatraju one na kojima su mladenci dobili lepe darove i bogat *hajnal*, one sa bogatim jelovnikom i prekrasnim tortama, mnogo mladih ljudi, dobrom zabavom itd. U odnosu na svadbe u prošlosti, današnjim svadbama se zamera to što traju veoma dugo, iscrpljuju i naporene su, kao i to da cela organizacija svadbe, čak i neobično raskošna, oslikava rasipanje novca. Štaviše, neki ljudi rade celog života da bi svojoj deci mogli napraviti veliku i bogatu svadbu, a posle godinama vraćaju dugove.

Svadbeni običaji u XX veku i intenzitet njihovog očuvanja bili su promenljivi. Do izmena u tradicionalnoj kulturi, tj. u svadbenim običajima dolazilo je pod uticajem raznih faktora. Ovi običaji su u Pivnicama bili relativno stabilni do polovine XX veka, dok u drugoj polovini XX veka dolazi do promena zbog društvenih, političkih i privrednih prilika. Od 60-tih godina sve više mladih ljudi odlazi za poslom ili na školovanje u obližnje gradove, što je uticalo na promene i model tradicionalne slovačke svadbe. Struktura svadbenih običaja

je redukovana: neki običaji su potpuno nestali (igranje mlade sa gostima za novac, obredno stavljanje *čepca* – simbola udatih žena, „čepčeňi“); jelovnik je bogatiji; došlo je do promene boje svadbene odeće, tj. bela boja je zamenila crnu, a nošnju je zamenila moderna venčаница; obliku darivanja. Svadbe su se promenile i kada je reč o trajanju svadbenog veselja i broju pozvanih gostiju. Dok su se pedesetih godina pravile u jednoj sobi, gde je moglo da stane veoma malo ljudi, danas se svadbe prave na dvorištu, ispod velikog šatora, gde se smesti oko 200 ljudi. Promene su nastale i u lokaciji. Dok su se pre dvadeset godina pravile isključivo kod kuće – ispod šatora, danas se organizuju u sali lovačkog društva, u sali kulturno-umetničkog društva ili restoranu. Većina stanovništva je zadovoljna ovom promenom, iako ima i onih koje brine prenošenje potrebnih stvari iz kuće u salu.

Analiziranjem tradicionalnih i savremenih svadbenih običaja kod Slovaka u Pivnicama možemo konstatovati da su običaji vezani za udadbę i ženidbu veoma bogati i raznovrsni, sa mnoštvom arhaičnih elemenata. Na osnovu sakupljenog materijala vezanog za tradicionalni i savremeni model slovačke svadbe u Pivnicama možemo zaključiti da je reč o svadbi sa jasno određenim ulogama svadbenih strana (porodice mladenaca) i svadbenim časnicima.

Danas se srećemo sa tendencijom izostavljanja nekih delova svadbe, ali je tradicionalni model još uvek prisutan. Mladima nije stalo do tradicionalne svadbe, dok stariji današnju situaciju procenjuju sa ekonomskog stanovišta i smatraju da je tradicionalna svadba finansijski veoma zahtevna. Veoma su retke svadbe koje traju jedan dan, a još ređe one koje organizuju devoćini i momkovi roditelji zajedno. Kada je reč o sklapanju braka, danas vrlo često dolazi do odbegavanja devoćjaka. Najčešći slučaj je da devoćjka, u dogovoru s momkom, pređe u njegovu kuću. Etnički faktor tu nije važan; razlozi su ekonomske prirode. Još češće se dešava fiktivno odbegavanje devoćjke, obično u dogovoru sa roditeljima, kako bi se smanjili troškovi oko svadbe, jer se u tom slučaju ciklus svadbenih običaja redukuje ili izostavlja. Ovakav način sklapanja braka je relativno popularan u današnje vreme, pošto roditelji nemaju sredstava za tzv. pravu, veliku i skupu svadbu. Odbegavanje devoćjaka postaje značajno kao izraz borbe između tradicije i realnih mogućnosti.

Najstabilniji deo svadbe u Pivnicama, i u tradicionalnom i u savremenom modelu, jesu socijalno-organizacioni momenti. Tu spada određivanje svadbenih

časnika, kao i sistem uzajamne pomoći u rodbinskim i susedskim odnosima. Može se reći da se svadba, od samog početka odnosno planiranja do zavšetka, odvija u krugu rodbine i susedstva. Pomoć se očekuje od najbližih, pošto se porodice tako zadužuju. Na taj način se čuva tradicionalna porodična i društvena povezanost, koja se odražava u savremenim svadbenim običajima.

Roditelji mladenaca imaju status domaćina tokom cele svadbe. Kršteni kumovi mladenaca su glavni gosti na svadbi: sede za glavnim stolom i bez njih ne počinje svečani ručak; drže se dostojanstveno i prvi se poslužuju. Oni imaju pasivnu ulogu. Aktivnu ulogu na svadbi imaju stariji, odavač i družba. Oni organizuju celu svadbu, brinu o protokolu i sledu svadbenih običaja. Mladenci su u središtu pažnje i za njih se vezuju svi običaji. Na skali socijalne strukture, mladenci i njihovi roditelji menjaju svoj status. Mladenci su primljeni u svet odraslih (udata, oženjen), a njihovi roditelji prihvataju ulogu svekra (*sveker*), svekrve (*svekruša*), tasta (*sveker*) i tašte (*svekruša*).

Savremenu svadbu karakteristiše građansko odevanje mladenaca i ostalih gostiju, dok su od prve polovine XX veka do 70-tih godina XX veka gosti na svadbi uglavnom nosili narodnu nošnju (gubljenje narodne nošnje počinje 70-tih godina XX veka). Bela venčanica je nevestin znak, dok mladoženja nosi na reveru perjanicu *pérko* (cvet). Gosti nose grančicu ruzmarina na svojoj odeći. U selu se nošnja delimično zadržala kod najstarijih žena. Običaj je da svečanu narodnu nošnju za svadbu oblače žene srednje generacije, ali i deca. Na kraju svadbe, tj. drugog dana posle venčanja, mlada

u nekim slučajevima oblači nošnju i *čepec*, koji su pripadali njenoj majci, ili pak oblači nošnju specijalno pripremljenu za tu priliku.

Hronološki sled svih pomenutih običaja se poštuje i sve se mora na vreme održati i završiti. Pošto svi prisutni svadbari uglavnom znaju redosled običaja, oni se pridržavaju protokola. Stariji i družba su zaduženi za to da se sve na vreme organizuje i sprovede.

Na kraju možemo konstatovati da se pojedini svadbeni običaji pivničkih Slovaka javljaju i kod drugih slovenskih naroda, što ukazuje na arhaičnost pojedinih elemenata. S druge strane, između ovih svadbenih običaja i svadbenih običaja Slovaka u drugim selima Vojvodine postoje znatne razlike.

U poslednjih dvadeset godina su se javili i novi običaji, koji potiču iz drugih slovačkih sela, ili su nastali pod uticajem televizije, kako objašnjavaju informatori. Običaje iz drugih sela donose sami Pivničani, koji su prisustvovali takvim svadbama, ili oni koji su se tamo preselili, udali ili oženili. Neke od takozvanih novih običaja su veoma brzo prihvatili, pre svega one zabavne, kao što je, na primer, kucanje kašikom o tanjir da bi se mladenci poljubili. Običaji su praćeni mnogim simboličnim radnjama, koje su ostale u sferi zabave, a čije značenje učesnici ne znaju.

Svadba u Pivnicama je karakteristična po svojoj veličini, broju zvanica, običajima, muzici, jelovniku. Sve pomenute svadbene običaje slovački narod čuva kao deo svog etničkog identiteta. Neke uspomene najstarijih Slovaka zabeležili smo u ovom radu i tako doprineli čuvanju kulturne i duhovne baštine Slovaka u Vojvodini.

NAPOMENE

¹ Bednárík 1966: 353.

² Jakubíková 1982: 18.

³ Agenda slov. evanj. a. v. cirkvi 1954: 218. Na ovoj strani se nalazi forma oglašavanja.

⁴ O istom piše Komorovský 1976: 90.

⁵ Bosíćová 1989: 114.

⁶ Ova vrsta kolača, okruglog ili prstenastog oblika, pojavljuje se na celoj teritoriji Slovačke Republike. Način pripreme, konzumacije i regionalne nazive navodi Benža 1989: 51–56.

⁷ Michalko, P. *Způsob pitání a oddávání mladých nevěst*. Piliš 1814. Knjigu sam identifikovala na osnovu literature: Urbancová 1970: 29–30.

⁸ Дрляча 2006: 32. Kod Rusina takođe postoji običaj donošenja kokoške na poklon.

⁹ *Evanjelický spevník* 1995: 385.

¹⁰ Gerbocová 2006. U zbirci svadbenih reči i pesmica nalaze se i svadbene pesme i govori iz Pivnica, koje prate ceo kompleks svadbenih običaja.

¹¹ Босић 1992: 149.

- ¹² Zlatanović 2003: 77.
- ¹³ Informator je sveštenik Martin Slamaj.
- ¹⁴ Prvo venčanje zapisano je u knjigu venčanih 31. oktobra 1895. godine.
- ¹⁵ Босић 1992: 152. М. Босић navodi da kod Srba u Bačkoj svekrva zalaže mladence medom i šećerom.
- ¹⁶ Секулић 1996: 329. Sekulić navodi da kod bačkih Bunjevaca svekar vodi snašu pod otvoreni odžak, u koji ona mora da pogleda kako bi joj deca bila crnooka.
- ¹⁷ Komorovský 1970: 237.
- ¹⁸ Bednárík 1966: 278–316.
- ¹⁹ Босић 1992: 153.
- ²⁰ Mladenačka torta se pravi od 150 do 200 jaja, a njene dimenzije su 80 x 60 x 20 cm.

BIBLIOGRAFIJA

- Bednárík, R. *Slováci v Juhoslávii*. II. Doplnené vyd. Bratislava: Slovenská akadémia vied, 1966.
- Benža, M. Znaký svadobného sprievodu vo svetle symboliky. *Slovenský národopis* 37 (1989): 51–56.
- Bosićová, M. Svadobné vence – party Slovákov. *Národný kalendár* (1989): 113–116.
- Босић, М. Женидбени обичаји Срба у Бачкој. *Раг војвођанских музеја* 34 (1992): 137–158.
- Дрляча, Д. *Руснаци у етнoгpафских записох*. Нови Сад: Друштво за руски јазик, литературу и културу, 2006.
- Evanjelický spevník*. II. vyd. Liptovský Mikuláš: Tranoscius, 1995.
- Gerbecová, J. *Svadobné vinše Slovákov na Dolnej zemi*. Nadlak–Bratislava: Ivan Krasko a ESA, 2006.
- Jakubíková, K. Svadobné obyčaje ako výraz zmien rodinných a sociálnych vzťahov. *Slovenský národopis* 30 (1982): 187–193.
- Komorovský, J. *Tradičná svadba u Slovanov*. Bratislava: Univerzita Komenského, 1976.
- Марјановић, В. Прилог проучавању промена у циклусу свадбених обичаја Срема на примеру села: Јаково, Бољевци, Стари Сланкамен, Нови Карловци, Стари Бановци. *Раг војвођанских музеја* 31 (1989): 195–203.
- Sekulić, A. Narodni život i običaji bačkih Bunjevaca. *Zbornik za narodni život i običaje* knj. 50 (1986).
- Urbancová, V. *Počiatky slovenskej etnografie*. Bratislava: Slovenská akadémia vied, 1970.
- Златановић, С. *Свадба – ирџа о иденитијетју Врање и околина*. Посебна издања. Књ. 47. Београд: Српска академија наука и уметности и Етнографски институт, 2003.

Veridba. 1977.

Kuhinja. 2004.

*Svadbeni kolač „brána“, Pivnice, 1966.
Fototeka Etnološkog odeljenja Muzeja Vojvodine*

*Dolazak svadbara u mladoženjinu kuću, 1966.
Mladoženjina mati prima darove, tortu i živinu.
Fototeka Etnološkog odeljenja Muzeja Vojvodine*

*Žene pripremaju jelo za svadbu, 1966.
Fototeka Etnološkog odeljenja Muzeja Vojvodine*

Odobierka, Pivnice, 1977.

*„Družbové“ sa okićenim štapovima („valaška“), 1974.
Fototeka Etnološkog odeljenja Muzeja Vojvodine*

*Nevesta u svadbenoj nošnji, 1966.
Fototeka Etnološkog odeljenja Muzeja Vojvodine*

*Svadbena povorka pri polasku u crkvu, 1966. Mladoženju do crkve vode dve devojke iz rodbine – „družice“.
Fototeka Etnološkog odeljenja Muzeja Vojvodine*

Dolazak mladenaca u mladoženjinu kuću posle venčanja, 1977.

„Odáfki“, 1977.

Donošenje „radosníka“ mladim gostima, 1983.

Anka Seč-Pinčir

SOME CHANGES IN THE WEDDING CYCLE OF THE SLOVAKS IN PIVNICE

Summary

Marriage of the Slovaks in Pivnice in traditional and modern model consists of customs which are classified as pre-Wedding customs, Wedding Day customs and customs after the wedding. All three cycles of customs are carried out exactly according to clear sequence of rules and with clearly defined wedding servants. Chronological sequence of the aforementioned customs is highly respected and everything must be done and completed on time. *Starejší* and *družba* are responsible for ensuring that everything is organized and conducted on time. Pre-Wedding period includes customs related to the choice of partners, proposal, engagement, announcing in the church, transportation of trousseau, inviting guests to the wedding. Customs of the wedding day that have been mentioned in the study are related to the leaving and parting of the bride, wedding, the arrival of newlyweds in groom's house, traditionally collecting money for the couple and cutting the wedding cake and sharing. After the wedding customs, relating to the second day after the wedding, used to be the first visit of the married couple to the bride's parents and bringing the wedding cake.

Cycle of wedding customs kept the former form but the content has been substantially changed. Many social, economic and cultural factors as well as development of society have influenced these customs. Nowadays is the tendency of omitting some parts of wedding customs mostly for economic reasons. Some wedding customs of the cycle are completely gone (bride dancing with wedding guests for money, putting *čepec* – putting certain cap on the head of the bride, as a symbol of a young married woman called – “*čepčeňi*”), while on the other hand, new customs have been introduced and now are considered as a modern model of weddings (for example taking the bride over the threshold into the groom's house). Some changes have been made including duration of the wedding ceremony and the number of invited guests. While in the fifties weddings were performed in one room, with only a few guests, nowadays wedding ceremonies mostly have been done in the courtyard under a large tent or in the restaurants with about 200 wedding guests. That makes the average Slovak wedding in Pivnice. The economic factor of the weddings is very important, from the organization of the entire wedding to wedding gifts and giving mutual gifts. The whole wedding is accompanied by wedding toasts, songs and music.

Considering wedding customs of Slovaks in Pivnice we can say that they are partly common with the wedding customs of other Slavic nationalities and indicate some archaic elements. Also, there are significant differences in relation to the wedding customs of Slovaks in other villages in Vojvodina.

(Translated by Milina Labátova)